

kanıtlanmaya çalışılmıştır. Bu tür eserlerin müellifleri peygamberlik müessesesine epistemolojik, ontolojik ve etik açıdan felsefî yaklaşımlar yapmaya çalışmışlardır. Câhiz'in *Hucecû'n-nübüvve*'si, Ebû Hâtim er-Râzî'nin *A^clâmü'n-nübüvve*'si, Bâkîllânî'nin *el-Beyân*'ı, Kâdî Abdülcebbar'ın *Teşbîtü delâ^cilü'n-nübüvve*'si, Mâverî'nin *A^clâmü'n-nübüvve*'si, Fahreddin er-Râzî'nin *en-Nübüvvât*'ı, Muhammed Rüşdî Abîd'in *en-Nübüvve fi dav^c'il-ilm ve'l-aql*'ı (Bağdat 1986), bu gruba dahil olan eserlerin bazı örneklerini oluşturur.

Doğrudan doğruya delâilü'n-nübüvve konusuna ayrılan eserlerin dışında beşâirü'n-nübüvveye dair eserlerle Hıristiyanlık ve Yahudiliğe karşı yazılan reddiyeler de bu tür içinde değerlendirilebilir. Ali b. Rabben et-Taberî'nin *er-Red^cale'n-naşârâ*'sı ile (Beyrut 1959) Kurtubî'nin *el-İ^clâm bimâ fi dîni'n-naşârâ mine'l-fesâd ve'l-evhâm*'ı (Kahire 1980) bunlara ait örnekler arasında zikredilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Menâkıb", 25; İbn İshak, *es-Sire*, s. 257; Ebû Hâtim er-Râzî, *A^clâmü'n-nübüvve*, Tahran 1977, s. 193; Eş'arî, *Ma^ckâlât* (Ritler), s. 438-439; Mâtürîdî, *Kitâbü't-Tevhîd*, s. 176-210; Makdisî, *el-Bed^c ve't-târîh*, V, 25-26, 34-62; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, s. 113, 129, 185, 204, 211, 214-216, 221, 225, 318, 359; Kâdî Abdülcebbar, *Teşbîtü delâ^cilü'n-nübüvve* (nşr. Abdülkerîm Osman), Beyrut, ts., I, 5, 51, 86-87, 106, 129; II, 313, 377, 509, 511; Bağdadî, *Uşşâlü'd-dîn*, s. 158; İbn Asâkir, *Teb^cymü kezibü'l-müfter*, s. 136; a.e., M. Zâhid Kevserî'nin mukaddimesi, s. 18; Fahreddin er-Râzî, *en-Nübüvvât* (nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekkâ), Beyrut 1406/1986, s. 171; İbn Teymiyye, *en-Nübüvvât*, Beyrut 1405/1985, s. 268, 284, 286; Zehebî, *A^clâmü'n-nübela^c*, XIII, 297, 401, 402; XVI, 128, 284; XVII, 212, 256, 514, 560; Sübkî, *Tabakât*, V, 146; Taşköprizâde, *Miftâhu's-sa^câde*, I, 321; *Keşfü'z-zunûn*, I, 161, 352, 387, 760; İsmâil b. Abdürresûl el-Mecdü, *el-Fehrese*, Tahran 1344 hş./1966, s. 183; Serkîs, *Mu^ccem*, I, 129; *İzâhu'l-meknûn*, I, 23, 263, 352, 430, 477; II, 263, 508, 691; Yusuf en-Nebhânî, *Hüccetullâh^c ale'l-âlemîn*, Diyarbakır, ts. (el-Mektebetü'l-İslâmiyye), s. 4, 67; Abdurrahman Bedevî, *Min Târîhi'l-ilhâd fi'l-İslâm*, Beyrut, ts., s. 31-37; a.mif., *Mezâhibü'l-İslâmiyyîn*, Beyrut 1971, I, 661; Selâhaddin el-Müneccid, *Mu^ccem mâ üllife^c an Resûlillâh*, Beyrut 1402/1982, s. 62, 64, 188; Abdülhalîm Mahmûd, *Delâ^cilü'n-nübüvve*, Kahire 1404/1984, s. 14-15, 55, 73, 227, 281, 343; Ahmed Mahmûd Subhî, *ez-Zeydiyye*, Kahire 1404/1984, s. 144; Yusuf Şevki Yavuz, "A^clâmü'n-nübüvve", *DîA*, II, 337-338; Ahmet Saim Kılavuz, "A^clâmü'n-nübüvve", a.e., II, 339; Mehmet Aydın, "Beşâirü'n-nübüvve", a.e., V, 549-550; M. Orhan Okay, "Beşâir-i Sıdk-ı Nübüvvet-i Muhammediyye", a.e., V, 548-549; İlyas Çelebi, "el-Beyân", a.e., VI, 25-26.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

DELÂİLÜ'n-NÜBÜVVE

(دلائل النبوة)

Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin
(ö. 430/1038)

Hz. Peygamber'in nübüvvetini
mucizeleriyle ispat etmeyi
amaçlayan eseri.

Hz. Peygamber'in nübüvvetine ilişkin delilleri ihtiva eden ve çeşitli kaynaklarda dağınık olarak bulunan rivayetleri bir araya toplamak amacıyla telif edilen eser, üç bölüm halinde ele alınabilecek otuz beş fasıldan meydana gelmiştir. Birinci bölümü oluşturan ilk on fasılda Hz. Peygamber'le ilgili olarak doğumundan önceki bazı hususları konu edinmiştir. Bu bölümde Peygamber'in isimleri, soyu, mensup olduğu ailenin asaleti, Kur'an'da belirtilen faziletleri, diğer peygamberlerden üstünlüğü, zuhurundan önceki peygamber beklentileri, geçmiş ilâhî kitaplarda yer alan vasıfları, ebeveyninin evliliği ve kendisinin anne rahmine intikalinden itibaren meydana gelen hârikulâde olaylara ilişkin rivayetler nakledilmiştir.

İkinci bölümü teşkil eden daha sonraki altı fasılda, Hz. Peygamber'in doğumundan nübüvvetle görevlendirilmesine kadar geçen hayatı, bu süre içinde gerçekleşen ve nübüvvet alâmeti olarak kabul edilmesi gereken olaylarla ilgili rivayetler sıralanır. Doğduğu yılda Fil Vak'ası'nın meydana gelmesi, annesi Âmine ile süt annesi Halîme'nin bazı tabiat üstü olaylar müşahede etmeleri, çocukluk ve gençlik dönemlerinde Kureyşliler'in kendisi hakkında olumlu kanaatler besleyip onu güvenilir bir şahsiyet olarak tanıması, sırtında nübüvvet mührü taşıması, Câhiliye inançlarından ve sapıklıklarından korunmuş bulunması bu kısımda ele alınan konulardan bazılarıdır.

Üçüncü bölümü oluşturan son on dokuz fasılda, Hz. Peygamber'in nübüvvetle görevlendirilmesinden vefatına kadar geçen süreçte vuku bulan mucizelerle ilgili rivayetler sıralanır. Vahyin ve vahiy meleşinin geliş şekilleriyle başlayan bu bölüm içinde hicret esnasında gerçekleşen mucizeler, hayvanların Hz. Peygamber'le konuşması, uzaktaki bir ağacın onun yanına gelip tekrar yerine dönmesi, çeşitli zamanlarda parmaklarından su akması, az bir yemeği çoğaltması, iştirak ettiği gazvelerde ve vefatı anında birçok hârikulâde olayın meydana gelmesi, gayba dair haberler vermesi ve

bunların aynen gerçekleşmesi, ashâb-ı kirâmın bir kısmından kerâmet sayılabilecek bazı ilginç olayların zuhur etmesi gibi hususlarla ilgili rivayetler başlıca konular olarak işlenir. Eserin son fasıllarında Hz. Muhammed ile diğer peygamberlerin mukayesesi yapılır ve Kur'an mucizesinden başka her peygambere verilen maddî mucizenin bir benzerinin Hz. Peygamber'e de verildiği hususu çeşitli rivayetlerle ispat edilmeye çalışılır.

Delâ^cilü'n-nübüvve'nin kaynakları arasında *Siretü İbn İshâk* ve Vâkidî'nin *el-Megâzî*'si de yer alır. Eserde nübüvvet delilleri olarak nakledilen rivayetler, genellikle duyularla algılanan (hissî) ve olmuş ya da olacak olaylarla ilgili bulunan (haberî) mucizelerden oluşmuştur. Hz. Peygamber'e ait vasıfların Ehl-i kitap âlimlerince bilinşi ve onun güven duyulan yüce bir şahsiyete sahip oluşu da nübüvvet delilleri arasında mütalaa edilmiştir. Ancak bu eserin ihtiva ettiği rivayetlerin doğruluk açısından tenkide tâbi tutulması gerekmektedir. *Delâ^cilü'n-nübüvve* ilk defa Haydarâbâd'da (1320), daha sonra da Halep'te (1397/1977) yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Nuaym el-İsfahânî, *Delâ^cilü'n-nübüvve*, Halep 1397/1977; *Keşfü'z-zunûn*, I, 760; Brockelmann, *GAL*, I, 446; W. Madelung, "Abû No^caym al-Esfahânî", *EI*, I, 355.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

DELÂİLÜ'n-NÜBÜVVE

(دلائل النبوة)

Ebû Bekir el-Beyhâkî'nin
(ö. 458/1066)

Hz. Peygamber'in nübüvvetini
mucizeleriyle ispat etmeyi
amaçlayan eseri.

Tam adı *Delâ^cilü'n-nübüvve ve ma^crifetü a^chvâli şâhîbi's-şerî^ca* olan eser, Beyhâkî'nin ileri yaşlarında yazdığı en son kitaplarından biridir. Beyhâkî, kendi ifadesinden anlaşıldığına göre, eseri telif ederken "eş-Şeyhü'r-Reîs" diye anıldığı hocası (muhtemelen Ebû Sa'd Muhammed b. İbrâhim el-Hargûşî) tarafından yazılmış olan *el-Medhal ilâ Kitâbi Delâ^cilü'n-nübüvve* adlı eseri örnek almıştır.

Bablar şeklinde düzenlenen eseri bir giriş ve on bir bölüm halinde ele almak mümkündür. Giriş kısmında geçmiş peygamberlerin nübüvvetiyle Hz. Muhammed'in nübüvvetinin ancak mucizelerle ispat edilebileceği belirtildikten sonra